

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра англійської філології і філософії мови

Курсова робота
на тему: **“Гендерні маркери англо-американського та українського
чоловічого/жіночого мовлення”**

Студента групи Па 02-20
факультету германської філології і перекладу
денної форми здобуття освіти
спеціальності 035 Філологія
Вікторова Костянтина Андрійовича

Науковий керівник:
доктор філологічних наук,
професор
Ізотова Наталя Павлівна
Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

Київ 2023

Ministry of Education and Science of Ukraine
Kyiv National Linguistic University
Department of English Philology and Philosophy of Language

Term Paper

Gender Markers of American English and Ukrainian Male/Female Speech

Kostiantyn Viktorov

Group Pa 02-20

Germanic Philology and Translation Faculty

Research Adviser

Prof. Natalya Izotova

Doctor of Science (Linguistics)

Kyiv 2023

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. МАРКЕРИ ЧОЛОВІЧОГО ТА ЖІНОЧОГО МОВЛЕННЯ ЯК ПРЕДМЕТ ВИВЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ЛІНГВІСТИКИ.....	5
1.1. Феномен гендерної лінгвістики.....	5
1.2. Поняття гендерно-маркованої лексики.....	8
1.2.1. Гендерні маркери, притаманні жінкам.....	10
1.2.2. Гендерні маркери, притаманні чоловікам.....	12
РОЗДІЛ 2. ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ МОВЛЕННЄВОЇ ПОВЕДІНКИ ЧОЛОВІКІВ ТА ЖІНОК.....	15
2.1. Гендерні маркери англо-американського чоловічого та жіночого мовлення.....	15
2.2. Гендерні маркери українського чоловічого та жіночого мовлення.	19
ВИСНОВКИ.....	24
РЕЗЮМЕ.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	26

Вступ

Гендерні стереотипи та ролі, які суспільство відводить чоловікам і жінкам, відображаються не лише в соціальній реальності, а й у мові. Гендерні питання є одними з найважливіших у сучасному світі. Незважаючи на значний прогрес у сфері статевої рівності, гендерна нерівність залишається серйозною проблемою. Мова є одним із найважливіших аспектів культури, який може відображати гендерні стереотипи та ролі. Гендерні маркери в мовленні можуть включати вживання певних слів, граматичних форм і звичок, які вказують на стать мовця.

Мета цієї курсової роботи — виявити й описати гендерні маркери англо-американського та українського мовлення.

Поставлена мета визначає за необхідне вирішення таких завдань:

- 1) Аналіз лексичних відмінностей: Вивчення та порівняння вживання певних слів або лексичних одиниць, які мають гендерну конотацію в англо-американському та українському мовленні.
- 2) Аналіз синтаксичних особливостей: Вивчення та порівняння ролі гендерних маркерів у синтаксичній структурі речень в обох мовах.
- 3) Аналіз соціокультурних аспектів: Вивчення впливу соціокультурних чинників на вживання гендерних маркерів в обох мовах.
- 4) Аналіз стереотипів: Вивчення того, як гендерні стереотипи можуть впливати на розвиток та вживання мови.

Матеріалом дослідження слугувала книга за авторства Lakoff R. "Language and woman's place (1975), у цій книзі було виявлено гендерні маркери, що послугували матеріалом для аналізу.

РОЗДІЛ 1.

МАРКЕРИ ЧОЛОВІЧОГО ТА ЖІНОЧОГО МОВЛЕННЯ ЯК ПРЕДМЕТ ВИВЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

1.1. Феномен гендерної лінгвістики

Гендерна лінгвістика — галузь науки, яка досліджує зв'язок між мовою та статтю. Дослідження показують, що мова відображає гендерну структуру суспільства та формує та підтримує стереотипи щодо гендерної ідентичності. (Lakoff, R. 1975)

Однією з найактуальніших проблем лінгвістики є питання співвідношення біологічних і соціокультурних факторів, що впливають на лінгвістичні гендерні відмінності. Гендерні відмінності в мовленні та мові виникають під впливом суспільства та культури, підкреслюється наявність когнітивних характеристик у жінок і чоловіків, які зумовлені біологічними відмінностями: наявність репродуктивної функції у жінок, відмінності гормональних систем, розпізнавання відмінностей асиметрії мозку у чоловіків і жінок. Загалом виділяють такі групи гендерних маркерів: (Hellinger, M., & Bussmann, H. 2001):

- морфологічні – вживання слів і форм із знанням чоловічого/жіночого роду;
- лексичні - вживання слів, що стосуються чоловіка чи жінки, або слів, що містять семантичний компонент «жіночий» або «чоловічий»;
- експресивно-стилістичні - переважне використання слів і конструкцій, більш характерних для чоловічого чи жіночого спілкування:

Гендерна лінгвістика вивчає мовні одиниці, що відображають стать, виявляє гендерно обумовлену лексику і синтаксис, а також вивчає роль мовлення у формуванні стереотипів. (Hellinger, M., & Bussmann, H. 2001) Крім того, гендерна лінгвістика вивчає зв'язок між мовою та гендерними ролями та аналізує, як мова може впливати на розподіл гендерних ролей та очікувань.

Наприклад, дослідження в галузі гендерної лінгвістики показали, що мовлення жінок і чоловіків може відрізнятись залежно від їхніх гендерних ролей.

Застосування результатів дослідження гендерної лінгвістики може бути корисним у різних сферах життя, таких як освіта, ЗМІ, бізнес і політика. (Vavilova, 2015) Наприклад, дослідження в галузі гендерної лінгвістики можуть допомогти сформувати більш інклюзивні та справедливі підходи до освіти та роботи, а також сприяти більшій рівності в політиці, роботі, навчальних закладах та суспільстві загалом. Візьмемо наприклад ЗМІ, вони досліджують, як мова та комунікація ЗМІ відображають гендерні стереотипи, впливають на формування гендерної ідентичності та сприяють або заперечують гендерну рівність. Дослідження показують, що висвітлення в засобах масової інформації може демонструвати гендерну нерівність через дискримінацію жінок та інших гендерних груп або через створення гендерних стереотипів. (Багаліка, Море, 2022) Наприклад, жінок часто зображують у ролях, пов'язаних із доглядом і домашніми справами, а чоловіків — у ролях, пов'язаних із лідерством і владою. Такі стереотипи можуть вплинути на сприйняття глядачем своєї ролі в суспільстві, вплинути на подальший розвиток їхньої особистості, та іноді навіть допомагає зрозуміти абсурдність сексизму, якщо вдасться проігнорувати вплив ЗМІ. (Baske, 2006) Постраждали люди можуть почуватися неповноцінними, коли на них впливає консервативне та стереотипне суспільство та нав'язує якусь роль. З іншого боку, засоби масової інформації можуть використовувати своє становище впливу для, навпаки, просування гендерної рівності. Наприклад, використання рівної кількості чоловіків і жінок у ролі ведучого випуску новин чи ток-шоу може позитивно вплинути на сприйняття аудиторією гендерної рівності. Один із способів визначити, наскільки добре прописані ваші жіночі персонажі, це впевнитися, що вони мають 15 хвилин або більше екранного часу, де вони розмовляють одна з одною про теми, які не стосуються чоловіків, в такому випадку, вони добре прописані. Гендерна лінгвістика в медіа також включає дослідження різних лінгвістичних підходів та їх впливу на формування

гендерної ідентичності, наприклад використання специфічних присвійних прикметників і ораторських форм. (Spender, 1980) Це може допомогти нам зрозуміти, як мова впливає на наше сприйняття гендерної рівності, і розробити стратегії, щоб змінити неприйнятні нам речі.

Загалом, гендерна лінгвістика є важливим інструментом для розуміння того, як мова відображає та формує гендерну структуру суспільства, а також для розробки більш інклюзивних та справедливих підходів до різних аспектів життя.

Одним із основних напрямків досліджень гендерної лінгвістики є гендерна граматики. Гендерна граматики досліджує, які мовні засоби використовуються для позначення гендеру. (Халіман, 2014) Тобто чи належить об'єкт до чоловічої, жіночої чи середньої статі. Дослідження показують, що різні мови мають різні способи позначення статі, включаючи різні закінчення, використання займенників та інші мовні засоби. (Бойван, 2020) Гендерна лінгвістика також має справу з родово-специфічними словниками, словами, що мають родове забарвлення. Дослідження показують, що більшість мов світу мають гендерні слова, на позначення чоловічої чи жіночої ідентичності. Гендерна лінгвістика вивчає, які слова стосуються чоловіків і жінок і які слова можна використовувати універсально. Вона досліджує стереотипи, які зустрічаються в мові щодо гендерної ідентичності та ролей. Наприклад, у більшості мов світу існує стереотип, що чоловіки більш активні та здібніші, ніж жінки. Це відображається у використанні дієслів діяльності та дії, пов'язаних із чоловічими навичками. Гендерна лінгвістика дає можливість досліджувати та лінгвістично виправляти такі стереотипи. Це може бути корисним у сфері освіти та ЗМІ. Наприклад, використання гендерної лінгвістики в підручниках і навчальних програмах може сприяти більш рівному представленню гендерних ролей у суспільстві. У ЗМІ гендерна лінгвістика може допомогти створити новини та інший контент, який обходить стереотипні гендерні ролі та ідентичності, допомагаючи побудувати

рівне суспільство, бо медіа та ЗМІ напряду впливають на розвиток людини як особистості. (Васке, 2006).

Незважаючи на переваги гендерної лінгвістики, існує і критика цього напрямку. (Струганець, 2015). Одним із аргументів критиків є те, що гендерна лінгвістика може ще більше розділяти людей за гендерною ознакою, а не об'єднувати їх. Також стверджується, що дослідження гендерної лінгвістики можуть бути кориснішими, якщо проводити їх у контексті ширших соціальних реалій і владних структур, а не окремо від них. Крім того, деякі критики стверджують, що гендерна лінгвістика може надто зосереджуватися на стереотипах і ролях, а не досліджувати складніші аспекти соціальних відносин, які впливають на мовлення та мовну практику. Крім того, гендерну лінгвістику часто критикують за брак наукової обґрунтованості та методологічної строгості. Оскільки лінгвістичні гендерні дослідження можуть використовувати дуже малі вибірки, результатів недостатньо, щоб робити загальні висновки. Конкретні ідеї дослідження в гендерній лінгвістиці, які можуть впливати на результати дослідження та використання підходів, також піддаються критиці. Та незважаючи на критику, гендерна лінгвістика пропонує нові шляхи розуміння соціальної конструкції гендеру та його впливу на мову та мову, а поєднання гендерної лінгвістики з іншими науками ще більше допомагає досліджувати мову та як на неї впливають фактори пов'язані з гендером чи статтю. Людство може розвиватися лише через дослідження.

1.2. Поняття гендерно-маркованої лексики

Перш ніж перейти до концепції гендерно-маркованої лексики, нам варто звернутись до самої концепції гендеру та речами, що з ним пов'язані. Гендер — це соціальний конструкт, який відображає соціальні, культурні та історичні практики, пов'язані з гендерною ідентичністю та сексуальним самовираженням. (Клюйко, 2018) Таким чином, гендер є радше соціальним, ніж біологічним поняттям, і може охоплювати різні соціальні ролі, стереотипи та очікування, пов'язані зі статевою ідентичністю.

Гендерно-маркована лексика є лексикою, що узагальнює слова та фрази, які вживаються відповідно до статі людини (Денисенко, 2012). Це може бути пов'язано з різними соціальними ролями, призначеними чоловікам і жінкам у суспільстві. Однак не тільки слова, які прямо вказують на стать, можуть її визначати. Наприклад, слова «мати» і «батько» можуть мати різні гендерні визначення, що вказують на різні соціальні ролі, призначені жінкам і чоловікам у суспільстві. Іншими прикладами є слова, які вказують на соціальну роль людини, наприклад «домогосподарка», «столяр», «пілотиня», «лікар», «учителька», «секретар». Використання такої лексики або сприяє формуванню та підтримці стереотипів щодо соціальних ролей, пов'язаних із гендерною ідентичністю або, навпаки, руйнує їх, створюючи більшу інклюзивність, наприклад, через використання фемінітивів.

Вивчення гендерно-маркованої лексики є важливим у соціальних науках, оскільки воно може впливати на сприйняття та поведінку людей. Використання такої може допомогти зміцнити або увічнити стереотипи та упередження щодо гендерної ідентичності або, навпаки, допомогти виявити та усунути такі стереотипи та упередження. Наприклад, використання терміну «лікарка» замість «лікар» допомагає визначити та змінити стереотипи про те, що лікарі — лише чоловіки. Водночас використання терміну «жінка лікар» може створити негативне ставлення до жінок у медичній професії та зміцнити стереотипи про меншу компетентність жінок у цій сфері. (Павличко, 2002) Це також може мати наслідки для визначення статистичних відмінностей між гендерними групами. Наприклад, використання гендерної термінології в дослідженнях може відображати суспільні очікування різних гендерних груп, а не фактичні гендерні відмінності, що може призвести до статистичних помилок. (Власова, 2006)

Існує багато різних робіт, що досліджують гендерно марковану лексику, наприклад «Gender and discourse» за авторства Дебори Теннен- ця книга досліджує різні аспекти взаємодії між мовою та гендером, зокрема в контексті міжособистісних комунікаційних відносин. Авторка аналізує, як мова може

впливати на конструювання гендерної ідентичності, сприйняття статевих ролей та способи спілкування між чоловіками та жінками. Книга також вивчає мовні особливості спілкування між різними гендерними групами, включаючи мовну взаємодію між чоловіками та жінками, різницю в мовленні гомосексуалістів та лесбійок, а також взаємодію між різними культурами та мовами з точки зору гендеру. Також вона розглядає теоретичні підходи до вивчення мови та гендеру, включаючи соціокультурний підхід, психолінгвістичний підхід, соціолінгвістичний підхід та інші. Вона також включає багатий аналіз мовних прикладів, ілюструючи свої теоретичні концепції на практичних прикладах мовного вжитку. Іншим дослідження цієї теми може бути книга «Gender and Language: Theory and Practice», авторства Сари Мілліс. У книзі авторка досліджує теоретичні підходи до вивчення гендеру та мови, включаючи соціальні, культурні, психологічні та лінгвістичні аспекти. Вона вивчає різні теорії, які розглядають мову як соціокультурний конструкт, що взаємодіє з гендерними ролями та стереотипами. Книга також розглядає різні підходи до вивчення мови та гендеру, такі як феміністська лінгвістика, критична дискурсивна аналітика, соціокультурна лінгвістика та інші. Окрім теоретичних аспектів, "Gender and Language: Theory and Practice" також вивчає практичні аспекти гендерної лінгвістики. Книга аналізує мовні стереотипи, роль мови у формуванні гендерної ідентичності, мовні практики у спілкуванні між чоловіками та жінками, гендерну мовну насильство, мовні відмінності в політичному та робочому контекстах, а також взаємодію між різними культурами та мовами з точки зору гендеру.

1.2.1. Гендерні маркери, притаманні жінкам

Чоловіче чи жіноче мовлення може містити специфічні гендерні характеристики, які вказують на соціальну ідентичність мовця. Наприклад, жінки можуть використовувати зміни інтонації та інші елементи паралінгвістичної поведінки, які сприймаються як «жіночі». Ці маркери можуть мати різне значення залежно від змісту в різних культурах і групах людей.

Однією з найважливіших гендерних характеристик жіночого мовлення є використання більш м'якої, або пристрасної форми звертання. Наприклад, жінки частіше вживають вирази, що вказують на доброту та співчуття, такі як «люба», «дорогий», «котику», «зіронько», «сонечко». (Плахота, 2014) Жінки також схильні більше вживати слова, які виражають їхні почуття та емоції, наприклад «люблю тебе», «я сумую за тобою» або «я щаслива». Це може бути пов'язаним з тим, що жінки вважають важливим виражати свої почуття та емоції словами, а спроба виразити їх якомога виразніше може мати соціальний вимір.

У деяких культурах, особливо в тих, де стереотипні ролі чоловіків і жінок все ще дуже сильні, жінкам необхідно «посилювати» свої слова, щоб їх почули та визнавали упевненими та гідними. Однак важливо зазначити, що вживання наголошених слів і словосполучень не обмежується жіночим мовленням. (Плахота, 2014) Це типово для всіх тих, хто намагається донести своє повідомлення чи висловити свої почуття. Використання певних стереотипних слів і виразів може мати негативні наслідки, що може в загальному вплинути на сприйняття людини в суспільстві та розвитку ненависті та неприязні.

Ще одна гендерна характеристика, притаманна жіночому мовленню, — використання варіацій в інтонації та мовленнєвому ритмі. Жінки, як правило, використовують більше варіацій інтонації, наприклад, підвищення тону в кінці речень, що може вказувати на ввічливість і згоду. Вони також можуть використовувати більше пауз і говорити повільніше, що також відображає більше емоцій та співпереживання. (Calvert, 2006) Це є важливою частиною процесу спілкування, оскільки допомагає передати наміри людини. Наприклад, підвищення тону в кінці речення може вказувати на позитивне ставлення до сказаного, тоді як низький тон може вказувати на негативне. Паузи і уповільнення мови також характерні для жіночого мовлення, це може бути використано, аби заспокоїти співрозмовника і дати йому більше часу подумати. Жінки використовують такі мовленеві засоби, щоб покращити своє

емоційне вираження та краще зрозуміти людину, з якою вони розмовляють. В українській мові існує відмінкова система, що використовується задля вираження гендерної ідентичності. Наприклад, іменники жіночого роду можуть мати різні закінчення в залежності від їхнього відмінка, числа та відмінюваного відтінку: Однина, називний відмінок (хто? що?): -а, -я, -ня (наприклад: книга, річка, мати, весна, дівчина), однина, знахідний відмінок (кого? чого?): -у, -ю (наприклад: книгу, річку), однина, орудний відмінок (з ким? з чим?): -ою, -єю (наприклад: книгою, річкою). (Карпенко, 2014)

Та, як я зазначав раніше, вживання гендерних маркерів в мовленні залежить від багатьох факторів, таких як соціальне середовище, в якому мовець живе, культурні та індивідуальні особливості, тощо. Крім того, використання гендерних маркерів може бути зумовлено історичними та політичними факторами, що стосуються ролей чоловіків та жінок у суспільстві та впливає на їх розвиток.

1.2.2 Гендерні маркери, притаманні чоловікам

Гендерні маркери, притаманні чоловікам, є важливим лінгвістичним аспектом у вивченні мови та культури. Гендерні маркери особливо важливі в граматиці, лексиці та фонетиці мови. У граматиці гендерні маркери розкриваються через використання різних родів і закінчень залежно від статі людини. Таким чином, граматичні особливості мови відображають гендерні ролі в суспільстві. Розглядаючи граматичні особливості, властиві саме чоловічим маркерам, можна помітити особливості чоловічого роду в мові. (Денисенко, 2012)

Наприклад:

1. Вживання займенників чоловічого роду - в українській мові є окремі займенники чоловічого роду, які використовуються на позначення. Наприклад, «він», «йому», «йому» і т.д.
2. Іменники чоловічого роду – в українській мові є іменники чоловічого роду, які структурно відрізняються від іменників жіночого та середнього родів.

Вони вказують на об'єкт чоловічого роду або на людей з цією гендерною ідентичністю. Наприклад: «Прапор», «Стіл», «Вітер», «Дуб» та ін.

3. Прикметники чоловічого роду – в українській мові є прикметники чоловічого роду, такі як: «великий», «сильний», «хоробрий» і так далі.

4. Використання скорочених форм слів- деякі мови, зокрема англійська, використовують скорочені форми слів, які відносяться до чоловіків. приклад: «bro», «guu», «dude» тощо.

5. В американському мовленні також існують прикметники, які переважно вказують на чоловічий рід, наприклад: «strong», «tough», «brave» тощо.

Лексика, що використовується для вираження чоловічої статі в англійській мові, може бути досить варіативною. Один з часто використовуваних маркерів - слово «man», яке може вживатися як іменник (чоловік), так і частина складних слів, які вказують на професійну діяльність або роль в суспільстві, наприклад, «businessman», «policeman», «fireman», «statesman», «sportsman». (Kramarae, 1981). В українській мові також є багато слів, які служать чоловічими маркерами. Це включає слова, які вказують на силу, впевненість, авторитет та інші характеристики, які сприймаються за притаманно «чоловічі». Наприклад, такі слова, як «сильний», «хоробрий», «рішучий», «пристрасний», «брутальний», «хоробрий» можуть використовуватися як ознаки чоловічого роду, плюс українська теж містить слова, що можуть вказати на стать людині базуючись на закінченні слова, що означає професію, наприклад: «поліцейський-ч, поліцейська-ж», «вчитель-ч, вчителька-ж», «режисер-ч, режисерка-ж». Також до них можна віднести слова, що вказують на здібності або професійні навички, наприклад, «експертний», «майстерний», «досвідчений», «знавець», тощо. Однак, варто зазначити, що використання таких слів не є обов'язковим для того, щоб підкреслити мужність або бути притаманними лиш чоловікам, всі слова зазначені вище, можуть застосовуватися не лише до чоловіків, а й до людей будь якої іншої гендерної ідентичності.

У фонетиці маркери чоловічого роду представлені інтонацією та акустичними властивостями мови. Наприклад, чоловічі голоси можуть бути глибшими та різкішими, ніж жіночі, це може вплинути на інтонацію та частоту використання пауз у розмові. Деякі мови, зокрема українська, також мають певну кількість фонем (звуків), які частіше вживаються в чоловічому мовленні, ніж у жіночому. Наприклад, український фонемний склад містить звук [в], який частіше зустрічається в чоловічому мовленні і звук [і], який більш властивий мовленню жіночого роду. Чоловічий голос може бути більш монотонним та менш емоційним, що також може відрізнити його від жіночого. В англійській мові, а особливо в американському мовленні, маркери чоловічого мовлення можуть проявлятися через посилене використання дихання та вокального резонансу. Також, у деяких американських діалектах, чоловічі маркери можуть проявлятися через зниження тону голосу в кінці речення, що дає йому більш впевнений та домінуючий вигляд. (Calvert, 2006)

Окрім лексики, граматики та фонетики, існують аспекти маркерів чоловічого мовлення, які використовуються й в інших сферах. Вони мовлення можуть впливати на багато різних аспектів життя, такі як соціальні стосунки, професійна діяльність, спілкування з різними групами людей тощо. Дослідження показують, що люди, які використовують більше чоловічих маркерів у своєму мовленні, швидше за все, будуть сприйматися іншими як впевненіші та авторитарніші. (Клещова, 2011) Однак такий вид мовлення також може виглядати більш агресивно або конфлікто-спроможно та може спричинити проблеми в соціальних стосунках, у тому числі у формуванні взаємовідносин з людьми та загальній взаємодії з оточенням. Мовні риси чоловіків дуже сильно можуть впливати на їхні соціальні стосунки з іншими людьми, через те що деякі чоловіки використовують більш агресивний тон і відверту мову, це може справляти враження того, що вони контролюючі і авторитарні. З іншого боку, деякі представники чоловічого роду, навпаки, використовують більш м'який тон для уважнішого слухача та сприяти формуванню більш довірливих взаємин з іншими людьми. Маркери

чоловічого мовлення також можуть відображати соціальні ролі та очікування, пов'язані з гендерними стереотипами. Наприклад, деякі чоловіки можуть використовувати більш різку мову або глузувати над жінками, щоб підвищити своє еґо, це може створити некомфортну атмосферу для жінки в цій ситуації та нашкодити її самооцінці (Клещова, 2011). Професійна діяльність також може бути пов'язаною з використанням мовних маркерів чоловічого роду. У бізнес-середовищі, наприклад, використовуються такі терміни, як «лідер», «ефективний», «цілеспрямований» і «конкурентоспроможний» ці слова можуть бути ознакою чоловічих маркерів. У деяких професіях, наприклад в ІТ, може існувати стереотип, що ця сфера є питомо «чоловічою», тому для підкреслення цього, використовуються маркери чоловічого мовлення. (Фіцула, 2013).

РОЗДІЛ 2

ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ МОВЛЕННЯ СВОЇ ПОВЕДІНКИ ЧОЛОВІКІВ ТА ЖІНОК

2.1. Гендерні маркери англо-американського чоловічого та жіночого мовлення

У цьому розділі ми розглянемо маркери, які використовують чоловіки та жінки в англо-американському суспільстві, і те, як ці маркери впливають на те, як оточуючі сприймають це мовлення. Для початку зауважимо, що гендерні маркери бувають як вербальними, так і невербальними. Вербальні (мовні) маркери — це конкретні слова чи фрази, що вказують на стать мовця. Наприклад, слова «he» і «she» в англійській мові є лінгвістичними гендерними маркерами. Невербальні (немовні) маркери — це елементи невербальної мови, такі як жести, міміка та тон голосу, які можуть вказувати на стать мовця. (Осіпова, 2012)

Останніми роками використання гендерно-нейтральних маркерів, які замінюють займенники чоловічого або жіночого роду та прикметники звичайними займенниками, стає все більш поширеним у Сполучених Штатах. Наприклад замість слів “he” або “she” використовується “they”, аби випадково не «змігендерити» певну особу, не знаючи їх точної гендерної ідентичності чи статі, “he or she” також може замінитися займенником “they”. Такі аббревіатури, як “LGBTQ+” і “BIPOC”, також стають все більш поширеними, ці аббревіатури та угруповання позначають гендерну та расову різноманітність. Подібне використання гендерно-нейтральних маркерів стає все більш популярним у широкому загалі, оскільки воно покликане зменшити дискримінацію та підвищити рівність між людьми різних статей та ідентичностей (Coates, 1998) .

Існує багато різноманітної літератури та досліджень, що розглядали тему гендерної ідентичності та гендерних маркерів у англомовному-американському суспільстві, ось наприклад книга “Language and Gender” за авторства Кіри Холл, відомої лінгвістки та антропологині. У цій книзі пані Холл досліджує, як мова відображає та формує гендерну ідентичність у американському суспільстві. Авторка аналізує мовні практики, які використовують англомовні жінки та чоловіки для вираження своєї гендерної ідентичності. Вона досліджує мовні засоби, за допомогою яких відображаються різні гендерні ідентичності, і які соціальні та культурні фактори впливають на формування цих ідентичностей. Я наведу цитату: “If we view language as an instrument of social power, then we must also understand that gender is not only a social phenomenon, but also a tool of social power, reflected in our linguistic practices and structures”, «Якщо ми розглядаємо мову як інструмент соціальної влади, то ми повинні також розуміти, що гендер є не тільки соціальним явищем, але й інструментом соціальної влади, яка відображається в наших мовленнєвих практиках та мовних структурах». У цій цитаті авторка стверджує, що мовленнєві конвенції та мовні структури

відображають і формують гендерну ідентичність, і що гендер є інструментом соціальної влади, який впливає на те, як ми говоримо та сприймаємо світ.

Та все ж в традиційному англomовному-американському світі, чоловіки і жінки використовують різні маркери, щоб позначити свою стать.

Гендерні маркери притаманні чоловікам розглянуті в роботі (Курдюкова, 2011).

В американському суспільстві чоловіки часто використовують у своєму мовленні військову лексику. Військова лексика включає всі слова і словосполучення, пов'язані з військовими термінами. До військової лексики належать як слова та словосполучення, що передають специфічні воєнні поняття, так і слова та словосполучення, що передусім використовуються у збройних силах, наприклад: *gun, military facilities, assault, riddle etc.*

У своєму мовленні чоловіки в американському, та взагалі як і в українському суспільстві, частіше використовують нецензурну лексику, та задля підтримки пристойності, та щоб не відлякнати дітей, що за якоїсь причини можуть читати цю курсову, приклади таких слів я не наводитиму. При вираженні емоцій або оцінці проблем чоловіки на відміну від жінок використовують менш емоційно забарвлену лексику і монотонний тон та різні стилістичні засоби. Також для чоловічого письма характерно, що розділові знаки не відповідають емоційному напруженню у стресових ситуаціях. Американські чоловіки часто вживають слова та фрази, що вказують на їхню маскуліність. До таких слів можуть належати терміни, що відносяться до фізичної сили та впевненості, наприклад “strong”, “tough”, “dominant” тощо. У чоловічому мовленні також відзначають термінологічність, жагу до точності номінації та, більший, порівняно з жіночим, фактор впливу професії наприклад: *economy, health care, globalization*, і т.д. Також Чоловіки більш яскраво порівняно із жінками використовують негативну оцінку, це може бути пов'язане з традилізацією американського суспільства та багатовікового панування патріархату, що визначав ролі чоловіків та жінок в американському суспільстві. (Плахота, 2014)

Гендерні маркери, притаманні жінкам розглянуті в роботі (Курдюкова, 2011)

Жіноче мовлення характеризується вживанням дуже конотативно-нейтральних слів, фраз і евфемізмів. Дуже часто вони вживають конструкції прислівник + прислівник типу “too often”, “too long”, складні речення, та синтаксичні обороти з подвійним запереченням. Крім того, жіноче мовлення, як за правило, набагато емоційніше, за чоловіче, і застосовує більше різноманітних частин мови, типу епітетів, антонімів і так далі наприклад: антоніми unite та divide, епітети different та common, емоційно забарвлені слова, та використання зменшувально-пестливих форм: малесенький, гарнюня, тожбо. Жінки часто використовують модальні конструкції для вираження різного ступеня невизначеності, до прикладу: can, may, must, ought, shall і також велику кількість вставних слів, означень та обставин, наприклад: означення – access, health care, jobs, credit, вставні слова- oh no, hooray, oops.

Гендерні маркери притаманні і жінкам, і чоловікам: (Курдюкова, 2011)

У сучасному англomовному суспільстві існує декілька гендерних маркерів, які є притаманними як чоловікам, так і жінкам. Деякі з цих маркерів можуть варіюватися залежно від культурних та інших факторів, але в цілому їх вважають загально визнаними та стандартними для обох статей. Наприклад:

1. Прикметники та іменники, що відносяться до певної статі: у деяких випадках в англійській мові використовуються відмінні слова для чоловіків та жінок, як от actor та actress, або waiter та waitress. Однак, у сучасній англійській популярнішим є використання гендерно-нейтральних іменників, таких як server замість waiter чи waitress, щоб уникнути статевої дискримінації.
2. Вживання особових займенників: у деяких випадках, замість стандартного вживання he або she, можуть використовуватися статево-нейтральні замітники, такі як they. Це сприяє уникненню статевої дискримінації в мовленні, а також для більшої інклюзивності для людей іншої гендерної ідентичності.

3. Вживання слів, що мають гендерно-нейтральний відтінок: у сучасній англійській мові все більш поширюється вживання слів, які не мають статевої принадності, наприклад, person замість man чи woman, або humanity замість mankind.
4. Вживання мовних форм, які вказують на ступінь формальності: в американському мовленні можуть використовуватися різні форми мовлення, що вказують на ступінь формальності. Наприклад, у більш формальних ситуаціях можна вживати більш нейтральні форми, такі як one замість he або she.
5. Вживання мовних засобів для опису романтичних відносин: у деяких випадках в англійській мові використовуються слова, які вказують на романтичні відносини, наприклад, husband, wife, або boyfriend, girlfriend. Однак, для уникнення гендерної дискримінації можна використовувати більш загальні терміни, наприклад, partner або significant other.
6. Вживання мовних засобів для опису професій: у деяких мовленевих конструкціях використовуються слова, які вказують на стать власника/ці певної професії, наприклад, fireman або stewardess. Оскільки таке може викликати стереотипні уявлення про ролі чоловіків та жінок у суспільстві, у сучасній англійській мові все частіше використовуються більш статево-нейтральні терміни, такі як firefighter або flight attendant.

Тож, як ми можемо помітити, англійська мова більш інклюзивна для обох статей та людей інших гендерних ідентичностей. Більш вживаними є різні гендерно-нейтральні поняття, але в той же час, є багато нюансів, щодо показу гендерних маркерів у мовленні.

2.2 Гендерні маркери українського чоловічого та жіночого мовлення

Важливою темою лінгвістичних досліджень є гендерні маркери чоловічого та жіночого мовлення в українській мові. Українська має свої особливості, які відрізняють її англо-американського мовлення.

Одним із найважливіших гендерних маркерів в українській мові є закінчення дієслова. У формі чоловічого роду дієслова закінчуються на -ив, -ав, -авши, -ючи, -вши, -вший, наприклад: співав, зловив. У формі жіночого роду дієслова закінчуються на -ила, -ала, -алаши, -ючи, -вши, -вши, наприклад: співала говорила. В українській мові існують спеціальні форми привітань та виразів для вияву поваги до чоловіків та жінок. Наприклад, до чоловіка звертаються «пане», до жінки – «пані» або «мадам». Також важливо зазначити, що українська мова має свої особливості в вживанні іменників, які вказують на професії та заняття. У багатьох випадках, іменники, які вказують на професії, можуть мати відмінну форму для чоловіків та жінок. Наприклад, "лікар" та "лікарка", "вчитель" та "вчителька", це відображає різні соціальні ролі та стереотипи, що пов'язані зі статтю (Білоус, 2014).

У загальному розумінні, гендерні маркери в українській мові відображають різні аспекти гендерних стереотипів та соціальних ролей, які пов'язані зі статтю. Хоча саме використання гендерних маркерів залежить від культурних та соціальних умов. Також, важливо зазначити, що українська мова, як і багато інших мов, має стереотипи, пов'язані зі статтю, які можуть відображатися в гендерних маркерах, наприклад, іменники, що вказують на професії, зазвичай мають нейтральні чоловічі форми, а відповідні жіночі форми вживаються набагато рідше, хоча в сучасному суспільстві починаючи ще з 2019, в українській правопис були наново введені феменітиви типу «пілотиня», «військовослужбова», «режисерка» і так далі. Запобігання їх використання може призводити до стереотипів про те, що деякі професії підходять тільки для чоловіків або тільки для жінок, хоча в сучасному світі, професія статі не має. (Брус, 2019) Також, як й у випадку з англо-американською, існує багато різних досліджень, що вивчають гендерну лексику та маркери в українській мові та суспільстві, до прикладу-дослідження під назвою «Компаративний гендерний аналіз звертання до жінки на матеріалі сучасного українського та німецького мовленнєвого етикету» авторства Кравченко Л. М. У цьому дослідженні авторка аналізує як

звертаються до жінок в українському та німецькому мовленні, враховуючи гендерну рівність та гендерні стереотипи, які в ньому присутні. Авторка дослідження детально аналізує сучасні гендерні тенденції в українській та німецькій мові, зокрема звертає увагу на вживання звертань, що можуть містити гендерні стереотипи. Дослідження пані Кравченко базується на аналізі текстів, які містять звернення до жінок у різних контекстах, таких як офіційні документи, медіа, соціальні мережі та інше. Авторка використовує компаративний метод, порівнюючи вживання звертань до жінок в українській та німецькій мові. Іншим прикладом можна навести статтю під назвою «Гендерні особливості мовленнєвого етикету в українській мові», за авторства Кравченко М.І. та Кривошеєвої О.В. У цій статті автори аналізують мовленевий етикет як один з аспектів гендерної лінгвістики, зокрема досліджують гендерні маркери в українському мовленні. Дослідження проводиться на основі аналізу лексики, граматики та стилістики жіночого та чоловічого мовлення в українській мові. Автори статті висвітлюють також питання соціальної ролі статі в мовленні, використання стереотипних зображень жінок та чоловіків у мові та їх вплив на формування стереотипів про гендерні ролі в суспільстві. Зараз ми розглянемо гендерні маркери окремо притаманні чоловікам та жінкам.

Гендерні маркери притаманні чоловікам розглянуті в роботі:
(Курдюкова, 2011)

Подібно до американського, мовленню чоловіків України притаманне використання армійського, часом навіть тюремного жаргону: армія, канати, не по поняттям і так далі. Велика частота вживання вводних слів, які мають значення констатації факту: очевидно, звичайно, безсумнівно. Використання великої кількості абстрактних іменників: справедливість, чесність, дружба, виховання і т.д. При необхідності передачі емоційного стану, оцінки предмета чи явища часто можна помітити використання слів з найменшою емоціональною забарвленістю та одноманітність лексичних засобів при передачі емоційного стану. Поєднання офіційно і емоційно-маркованої

лексики при зверненні до рідних та близьких людей. Використання газетно-публіцистичних кліше: важко переоцінити значення цієї події, цього трагічного дня, вся країна і т.д. Велика частота граматичних помилок при емоційному напруженні. Чоловіки частіше вживають певні складні синтаксичні конструкції, як наприклад, складнопідрядні речення: «Я не можу піти на прогулянку, оскільки маю багато роботи, яку треба виконати до вечора». Рідше в їхньому мовленні зустрічаються окличні і питальні речення. (Карпенко, 2014) Використання нецензурних слів як ввідних і одноманітність в їх використанні, а також переважання конструкцій на позначення дій та процесів, дієслів активного стану також є притаманними чоловікам.

Гендерні маркери притаманні жінкам розглянуті в роботі : (Тютюнник 2018)

В українському суспільстві, жінки надають перевагу емоційним словам, гіпертрофованим оцінкам та зменшувально-пестливим формам: малесенький, чудовий, гарнесенький. Емоції переповнюють мовленеве самовираження жінки і поширюється на все її мовлення через інтонації та експерсивність. Жінки набагато частіше, ніж чоловіки, у своєму мовленні вживають питальні речення, перепитування, форми вибачення, виправдання, слова згоди чи вислови для самоприниження. Українки часто вживають слова, що вказують на їхню силу та незалежність: керівниця, компетентна, незалежна. Також жінки схильні до інтенсифікації позитивної оцінки, мовлення жінок є менш авторитарним і категоричним, порівняно з мовленням чоловіків.

З розвитком феміністичного руху в Україні, почав розвиватися також рух за рівність жінок не лише на законодавчому рівні, а й на рівні мови. Багато людей, в особливості жінок борються за поширення використання фемінітивів та гендерно-нейтральних слів в українській мові, оскільки в сучасному світі всі професії доступні всім людям незалежно від статі чи гендерної ідентичності, тому жінки виборюють право мати особливу звертальну форму при назві їх професії, наприклад: шахтарка, футболістка, пілотиня. На заводі цього стають люди, що жадають зберегти традиційний устрій, заявляючи, що

фемінітиви не притаманні українській мові, хоча це не є правдою. В українській мові фемінітиви існують давно, найдавнішими за походженням з раннього-писемного періоду були жіночі імена індоєвропейського та праслов'янського походження. Це позначення людей за родинними зв'язками та деякі похідні, що виникли в праслов'янській мові. Це були жіночі імена визначені за професією, статусом, спорідненістю, віком або іншими ознаками. Вони включені до текстів перших українських пам'яток літератури: дочка, коханка, дружина, ненька, мати, мати, ремісниця, невольниця, сестра- «Руська правда» XI ст. Також наприклад: дѣва, дѣвица, дѣвка, жена, мати- «Слово о полку Ігоревім» XII ст. Хоча й перед українцями стоїть довгий шлях до прогресивності та сприйняття всіх людей не залежно за статевою чи гендерною ознакою, вже зараз проглядається багато позитивних тенденцій в розвитку мови та українського суспільства. (Терещук, 2021)

Висновки

У даній курсовій роботі було проведено аналіз гендерних маркерів в англо-американському та українському чоловічому та жіночому мовленні. Було розглянуто феномен гендерної лінгвістики, поняття гендерно-маркованої лексики та виділено гендерні маркери, які притаманні жінкам та чоловікам. Також було досліджено гендерний аспект мовленнєвої поведінки чоловіків та жінок в англо-американському та українському контексті. Отже, на основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що гендерні маркери є важливим аспектом вивчення гендерної лінгвістики та впливають на мовленнєву поведінку людей в різних культурах. Дослідження таких аспектів мовленнєвої поведінки може допомогти в розвитку толерантного ставлення до різних гендерних груп та використовуватися для подальшого розвитку досліджуваних аспектів гендерної лінгвістики. У цілому, дана робота дає важливі знання про гендерні маркери в мовленні та сприяє розумінню гендерних аспектів комунікації між людьми.

У результаті дослідження встановлено, що гендерні маркери є невід'ємною частиною культурного спадкування та впливають на мовленнєву поведінку чоловіків та жінок. В англо-американському мовленні виявлено більш виражену гендерну маркованість, що може бути пов'язано з історичним та культурним контекстом, а українське мовлення є менш гендерно-маркованим, але все ж виявлено деякі маркери, які притаманні жінкам та чоловікам, та тенденцію до прогресу в сфері фемінізму та використання фемінітивів у мові. Отже, вивчення гендерних маркерів є важливим аспектом гендерної лінгвістики та може допомогти розуміти, як стереотипи статевої приналежності впливають на наше сприйняття світу та комунікацію з іншими людьми. Дослідження можуть бути корисними для розробки ефективних стратегій комунікації та побудови толерантного та рівноправного суспільства.

RESUME

This term paper is devoted to the study of gender markers of American English and Ukrainian male/female speech based on different studies, articles and nonfiction, mainly books, “Language and woman's place” by Lakoff, R., and “Language and gender” by Coates, J.

The relevance of this study is really high due to the development of gender equality and acceptance of different gender identities in the modern world, where linguistic aspect plays a big role in the development of mentioned equality and better understanding of people living in our world.

The object of this study is gender markers in human communication of Ukrainian and English backgrounds.

The subject of this study is the study and the comparison of the usage of gender markers in Ukrainian and English speech.

The aim of this study is to identify and compare gender markers in Ukrainian and English speech and discuss them.

The aim of this study is to achieve the following objectives:

- 1) Analysis of lexical differences: Study and comparison of the use of certain words or lexical units that have a gender connotation in Anglo-American and Ukrainian speech.
- 2) Analysis of syntactic features: Study and comparison of the role of gender markers in the syntactic structure of sentences in both languages.
- 3) Analysis of sociocultural aspects: Study of the influence of sociocultural factors on the use of gender markers in both languages.
- 4) Stereotype analysis: Study of how gender stereotypes can influence language development and use.

The first chapter of the term paper discusses gender markers of male and female speech as a subject of the study of gender linguistics.

The second chapter discusses gender aspect of speech behavior of men and woman.

Key words: гендерні маркери, гендер, мовлення, чоловік, жінка, англійська мова, українська мова, лінгвістика

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Lakoff, R. (1975). *Language and woman's place*. Harper & Row.
2. Spender, D. (1980). *Man made language*. Routledge & Kegan Paul.
3. Hellinger, M., & Bussmann, H. (2001). *Gender across languages: The linguistic representation of women and men*. John Benjamins Publishing.
4. Власова Т.И (2006) *Формирование гендерных стереотипов в западноевропейской философии: Монография*.
5. West, C., & Zimmerman, D. H. (1987). *Doing gender*. Gender & Society.
6. Kramarae, C. (1981). *Women and men speaking*. Rowley, Mass: Newbury House.
7. Coates, J. (1998). *Language and gender: A reader*. John Wiley & Sons.
8. Семенюк А. А. (2009). Гендерні стратегії й тактики в гомогенному інформативному дискурсі. Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк
9. О. В.Сухомлинська, М. Й. Боришевський, М. М. Фіцула (2013) *Гендерні дослідження: прикладні аспекти*. За науковою редакцією доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена НАПН України Володимира Петровича Кравця
10. Білоус, О. (2014). *Гендерна лінгвістика в Україні: досвід та перспективи*. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Лінгвістика
11. В.С. Курдюкова (2011) *Гендерні маркери англомовного публіцистичного тексту* вісник дніпропетровського університету економіки та права імені Альфреда Нобеля. серія «філологічні науки».
12. О. Ковтун, О. Бойван (2020) *Займенники в англійській та українській мовах: порівняльний аспект*. УДК 81'362'25=161.2=111 DOI Донецький національний університет імені Василя Стуса Вінниця, Україна

13. Т. Ф. Осіпова (2012) Гендерний аспект комунікативної поведінки людини : параметри вербальної і невербальної комунікації. структура і семантика мовних одиниць. УДК 811.161.2 '373.7
14. Копусь О. А. Струганець Л. В. (2015) Наукові записки національного університету «острозька академія» Серія «Філологічна» Збірник наукових праць Випуск 57, Острог Видавництво Національного університету «Острозька академія»
15. Vavilova, M. (2015). Gender stereotypes in the language and communication of the modern media. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*
16. Соломія Павличко (2002) Фемінізм. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи»
17. Д. С. Тютюнник, Л. М. Коваль (2018) Ознаки жіночого та чоловічого мовлення в публіцистичному дискурсі. на матеріалі газети «день»
18. Eagly, A. H., & Wood, W. (1999). The origins of sex differences in human behavior: Evolved dispositions versus social roles. *American Psychologist*.
19. Плахота, С.В. (2014) Засоби вираження категорії оцінки в мовленні чоловіків та жінок [Текст] / С.В. Плахота ; наук. кер. І.В. Чернишова // Перекладацькі інновації : матеріали IV Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, Редкол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова, О.О. Жулавська та ін. - Суми : СумДУ, 2014.
20. Денисенко, Я.Ю. (2012) Гендерно маркована лексика як засіб вираження концептів "чоловік" та "жінка" в англійській мові [Текст] / Я.Ю. Денисенко ; Наук. кер. Н.І. Чернюк // Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів фак-ту іноземної філології та соціальних комунікацій, Суми
21. Клещова О. Є. (2011) Мовлення чоловіків і жінок у соціолінгвістичному аспекті. *Лінгвістика : збірник наукових праць. № 3 (24). Ч. 2. Луганськ : ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”*

22. David A. Huffaker, Sandra L. Calvert (2006) Gender, Identity, and Language Use in Teenage Blogs, *Journal of Computer-Mediated Communication*, Volume 10, Issue 2
23. Цимбалюк Н.М (2013) Соціокультурні групи і стилі життя, навчально-методичний комплекс . Факультет соціології | Київський національний університет імені Тараса Шевченка
24. Т. А. Космеда, Н. А. Карпенко, Т. Ф. Осіпова, Л. М. Саліонович, О. В. Халіман (2014) Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика колективна монографія Харків; Дрогобич КОЛО
25. М. П. Брус (2019) Фемінітиви в українській мові: генеза, еволюція, функціонування монографія Івано-Франківськ ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
26. Т.С. Володіна, О.П. Рудківський (2017) Загальна теорія перекладу для першого (бакалаврського) рівня. Навчально-методичний посібник. Київ Вид. центр КНЛУ

Електронні джерела:

27. Терещук Галина (2021) Давня українська мова. Фемінітиви та їхнє походження Відновлено з: <https://www.radiosvoboda.org/a/davnia-ukrayinskamova/31149104.html#:~:text=%E2%80%93%20%D0%A4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B8%20%D0%BC%D0%B0%D1%8E%D1%82%D1%8C%20%D1%96%D0%BD%D0%B4%D0%BE%D1%94%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B5%20%D0%BF%D0%BE%D1%85%D0%BE%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%2C%20%D1%82%D0%BE%D0%B1%D1%82%D0%BE,%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D1%8F%D0%BD%D0%BE%20%D0%B7%20%D1%96%D0%BD%D1%88%D0%B8%D0%BC%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%B8>

- [%D1%81%D0%B5%D0%BC%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%20%D0%B5%D1%82%D0%B0%D0%BF%D0%B0%D0%BC%D0%B8](https://www.researchgate.net/publication/328120512)
28. Ключко Т.М. (2018) Методичний посібник "Гендерна психологія у навчанні і вихованні". Освітній проект «На Урок» для вчителів <https://naurok.com.ua/metodichniy-posibnik-genderna-psihologiya-u-navchanni-i-vihovanni-35917.html>
29. Марценюк Т. (2020) 10 запитань про фемінізм із Тамарою Марценюк - Amnesty International Ukraine Відновлено з: <https://www.amnesty.org.ua/10-zapytan-pro-feminizm-iz-tamaroyu-marczenyuk/>
30. Terje Lohndal, Marit Westergaard (2016) Grammatical Gender in American Norwegian Heritage Language: Stability or Attrition? Відновлено з: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2016.00344/full>
31. Багаліка А. Море А. (2022) Об'єктивація та сексизм чи протидія стереотипам: експерти дослідили, як ЗМІ пишуть про гендерну рівність. Стаття ZMINA.INFO <https://zmina.info/news/obyektyvacziya-ta-seksyzm-chy-protydiya-stereotypam-eksperty-doslidyly-yak-zmi-pyshut-pro-gendernu-rivnist/>
32. Susanne Backe (2006) GRIN - Sexism in the Media and their Effects. GRIN –Hausarbeiten kaufen und kostenlos veröffentlichen <https://www.grin.com/document/65366>